

Dinsdag 7 maart 1916 – ochtendeditie

Londen, 6 maart. Engels stafbericht: De artillerie heeft aan beide zijden bij Ieper hevig geschoten.

Naar men ons uit Maastricht meldt, is omstreeks drie uur gistermiddag geruime tijd een Zeppelin gezien. Het luchtschip kwam blijkbaar uit de richting van Tongeren en bewoog zich langzaam en vrij laag boven het land van Visé.

Dinsdag 7 maart 1916 – avondeditie

De Belgische regering heeft een consulaat-generaal van België te Kristiania opgericht en op die post benoemd de heer Robyns de Smyrna. Hij is reeds te Kristiania aangekomen en is aanstonds zijn werk begonnen, dat is om na de oorlog de handelsverbindingen tussen België en Noorwegen weer op te vatten.

Over een merkwaardige dode.

Men schrijft ons:

Bij een merkwaardige dode behoort een lijkrede. En merkwaardig was het zeer zeker, het "Getrouwe Maldeghem", waarvan in de vorige week het laatste nummer verscheen. Een blad, dat men als curiositeit zond naar familie en vrienden over de Schelde; zoals ik er nooit elders een zag, en zoals er waarschijnlijk wel geen tweede zal bestaan. Welnu dan de lijkrede.

Het "Getrouwe" – zoals het in de wandeling heette – en zijn redacteur-drukker-uitgever Victor de Lille waren één. Zoals zijn krant was, was de Lille, en zoals de Lille was, was de krant. In Maldegem, een stadje van een tienduizend zielen, vlak over de grens bij

Aardenburg, daar woonde hij op het “kasteeltje”, een oud burchtachtig gebouw. Woonde, zeg ik, want al is hij nog in het land der levenden, in december 1914 voerden de Duitsers hem weg naar het interneringskamp in Holzminden, waar hij nog verblijft.

De Lille, dat is een selfmade man, van zeer gering afkomst, maar iemand van aanpak, van durf en bovenal met iets eigens. Wat deed hij al niet! Voor het timmervak opgeleid, was hij een der eerste fotografen in Maldegem, maakte een drukkerijtje in het achterhuis bij zijn moeder, breidde deze zaak uit in de kaarsengieterij van de koster naast de kerk, totdat hij zijn eigen lokalen kon betrekken. Van alle markten is hij thuis, hij schrijft proza en maakt verzen, is architect en beeldhouwer, schildert en drukt en ... is daar tussendoor gemeenteontvanger. Als er een “stoet” – wij zeggen een optocht – in Maldegem moet ineengezet worden, de Lille is de organisator en schildert de vaandels. Hij gaf in de plaats van zijn woning de stoot tot de oprichting van een “velodroom”, waarin vele wielervedstrijden gehouden werden, maar waarin hij ook vertoonde: “De zevende Bliscap van Maria”, door hem herdicht, zodat het begrijpelijk voor het volk werd. Vooral echter is hij een man van de oppositie, in strijd leeft hij en al wat in oppositie is, schaart zich om de Lille. Goed katholiek, ligt hij toch steeds met de plaatselijke geestelijkheid overhoop. Toen de gemeenteraad van Maldegem het besluit genomen had van de oude grijze toren en de kerk af te breken en een nieuwe te bouwen, bond de Lille de strijd aan voor het behoud ervan, hij sloeg erop los in zijn krant, dichtte zijn Torenliedjes, ging naar de minister, wist het volk ervoor op te winden en ... won het pleit; toren en kerk werden geplaatst op de lijst der monumenten, die rijksbescherming genieten. Een spontane, uitbundige natuur is het, een fel gekleurde persoonlijkheid, een man, die doet denken aan de Midi, niet aan het kalme Maldegem.

Hij is ook de uitgever van de Duimpjesuitgave, een goedkope uitgave van dure boeken, zoals hij het zelf noemt. Begonnen is hij met de werken van Mevrouw Courtmans van Maldegem daarin uit te geven, doch daarna volgden de werken van Sabbe, Lambrecht, Lambrechts, Pater Linnebank; René de Clercq enz. Het eerste werk van Stijn Streuvels, Lenteleven, kwam uit in Duimpjesuitgave. Dat kostte de Lille echter heel wat morele steun. Men vond Streuvels te realistisch. Mejuffrouw Belpaire, dezelfde, die nu de Belgische Standaard in De Panne, in het nog onbezette gebied van België, uitgeeft, zegde hem er de vriendschap voor op, een scheiding, die later weer bijgelegd is. Kon een schrijver nergens terecht met zijn manuscript, de Lille nam het, als het goed was. En was er geen kopij – de Duimpjesuitgave had zich tegenover haar abonnees verplicht jaarlijks 6 boeken voor 3,60 frank te leveren – geen nood, de Lille schreef zelf ook nog, onder eigen- of schuilnaam.

Natuurlijk was hij een vurig flamingant en een hevig voorvechter van de vervlaamsing der Gentse hogeschool.

Maar het merkwaardigste product van zijn geest en zijn handen is wel het “Getrouwe”, nu ter ziele. Eens per week, ’s zaterdags, verscheen het in een oplage van 20.000 exemplaren, en werd verspreid door geheel Noord Vlaanderen, vooral in de omstreken van Maldegem, het “Meetjesland”, terwijl ook een vrij groot aantal Zeeuws Vlaanderen en Amerika, naar de daar wonende Belgen, gezonden werd. Dorp aan dorp werd het gecolporteerd voor een “halve kluit” (een halve stuiver) per nummer; één blad in zeer groot formaat. Onder de titel de weekkalender, met voor elke dag de heilige en meestal korte spreuken als:

“Veel broodvrienden
Weinig noodvrienden”

of

“Alle harten zijn gezusters,
Maar alle beurzen een zijn geen broers”

en dergelijke.

De kop had aan de zijkanten altijd een paar Vlaamse of Nederlandse gedichtjes, ook wel van hem zelf, in de volkstoos, met dat tikje sentimentele romantiek erin, dat het gewone mensdom altijd weer pakt.

Vanonder werd dit alles afgesloten door een meetstrook van een halve meter, in centimeters verdeeld, met het bijschrift: “De getallen, die hierboven heel de breedte van dit blad beslaan, zijn zoveel centimeters, dus een halve meter. Alle dagen hebben de mensen iets bij de centimeter te meten: de boeren hebben dat nodig als ze hun koebeesten moeten overgeven bij de ontvanger. Ze moeten zeggen hoeveel centimeters de hoorns van elkaar staan. De huismoeder heeft het nodig om haar kleedjes te maken. Zonder een meter kan geen enkele ambachtsman voort: metser, timmerman, smid, schoen- of kleermaker. Het gebeurt dikwijls, dat ze hem niet bij de hand hebben. 's Zondags bv. zonder schort, maar nu met ons blad, weten ze altijd waar naar toe.”

Dan de inhoud! Daar zou onze deftige pers, hier in Nederland, waar zelfs het kleinste plaatselijke blaadje de waardige, serieuze, nuchtere Hollander uithangt, van rillen. Vooraan een kroniek, in de eigen kleurige taal van de Lille, want hij schrijft geen Nederlands en hij schrijft geen Vlaamse gouwspraak, hij schrijft zijn eigen taal met soms schitterende woordvondsten. Korte zinnetjes vaak, met iets docerend erin, want volksopvoeder wil hij zijn. En steeds in de taal van het volk, met beelden die het volk kan begrijpen. Veel

voorbeelden staan mij niet ten dienste door de sluiting van de grens, maar een enkel toch wel. Zo heeft de vermoorde aartshertog Frans Ferdinand “het niet in zijn kop gestoken, de grote Jan uit te handen” en heeft zijn kroonprins worden “zijn goed jongensleven niet veranderd”. Zo, onmiddellijk na de oorlog over de Belgen; “Dat ze Goliath de kop hebben afgedaan is wel geen waar, zelfs niet zijn koppigheid, want daarom is hij te grote kop”, enz.

Dan volgen allerlei rubrieken, vooral grote kolommen plaatselijk nieuws, waarbij het “leutige” niet vergeten is, al is het maar in de aankleding van het geval. Als er iets gebeurde in een dorp, een burentwist, een dronkemanspartij, het “Getrouwe” vertelde het met namen en toenamen, in een niets ontziende journalistiek. En de volbloedige, bruisende natuur van de Lille dikte het feit nog wel eens wat aan, zodat het volk al lachende sprak van de “Getrouwe leugenaar”. Maar de zaterdag daarop kocht men toch het blad weer, de Vlaming om het, ’s zondags na de “messe” en voor hij “op stamenee” (naar het estaminet-café) of naar de “bolbaan” (een Vlaams volksspel) ging, als zijn, voor de meesten enig, geestelijk voedsel in zich op te nemen; de deftige Cadzander, omdat hij zich de streling van de Lille’s leute toch niet wilde laten ontgaan, al stond hij er dan ook met een kritisch oog tegenover. En tussen de tekst door overal afbeeldingen der vermelde feiten. Waar hij ze altijd vandaan haalde is mij een raadsel. Zodra de oorlog uitgebroken is, heeft hij een afbeelding van een uhlaan, van de verschillende Franse wapens enz. Als hij een artikel schrijft over David en Goliath, dan staat er een triomferende David met het reusachtige hoofd van Goliath, aan de haren opgeheven, boven. Als van Cauwelaert in Zeeuws Vlaanderen spreekt voor de Belgen, zijn portret prijkt in het “Getrouwe”. Als een vrouwtje in Schoondijke honderd jaar wordt, de Lille geeft haar afbeelding. Zelfs zijn feuilletons zijn geïllustreerd. Geen beroemd man en ook geen berucht man ontsnapte er aan, in dit blad te prijken.

Zo maakte de Lille zijn krant tot het meest gelezen volksblad in Noord-Vlaanderen.

Toen kwam de oorlog, de inval in België, een ontzetting voor de redacteur van het "Getrouwe". Het Duitse leger kwam als "vijand bij zijn beste vrienden". "Het feit alleen, dat Duitsland ons aanvalt en Frankrijk als onze verdediger optreedt, is inderdaad een broedermoord." Maar, wat er ook gebeurde, het "Getrouwe" bleef uitkomen. Niet één nummer bleef achterwege. Toen de Duitsers Maldegem bezetten, werd het blad door de Lille's zoons in Holland gedrukt, daar hij, als gemeenteontvanger, te Maldegem moest blijven. Zolang de grens niet afgesloten was, werkte hij er aan mee, op, voor de Lille, merkwaardig kalme toon aanradend, zich aan het onvermijdelijke te onderwerpen, niet te plunderen, niet te schieten, in Nederland zich op niet op oneerbiedige wijze uit te laten. "Duitsland is nu wel niet de vriend, het is meer, het is op het ogenblik de meester".

En nu is het "Getrouwe" in de vorige week te Aardenburg overleden, terwijl – naar ik hoor – de Lille in Holzminden schildert en Vlaamse lessen geeft. "Van de nood een deugd maken", zal hij zeggen.